

HYVINVOIVA YLÄSAVOLAINEN

Suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi 2022-2025

Luonnos 19.1.2022

Iisalmen kaupunki
Kiuruveden kaupunki
Sonkajärven kunta
Vieremän kunta

Hyväksytty:

Ylä-Savon SOTE
KUNTA-YHTYMÄ

Sisällys

1.	Johdanto	3
2.	Vanhuspalvelulaki ja valtakunnalliset ikäpoliittiset tavoitteet	4
	2.1. Tavoitteena ikäkyvykäs Suomi	4
3.	Kuntayhtymän strategia vuosille 2020–2025	4
4.	Ikääntyneen väestön hyvinvoinnin tila	5
5.	Palvelujen tuottaminen ja saatavuus	6
	5.1. Ikääntyneen väestön palveluiden tarpeen ja riittävyyden arviointi sekä kehittäminen	6
	5.2. Palvelujen saatavuus ja saavutettavuus	6
6.	Osallisuuden ja yhteistyön edistäminen	8
7.	Palvelujen laadun varmistaminen ja edistäminen	9
	7.1. Valvonta ja ohjaus	10
	7.2. Omavalvontasuunnitelma	10
8.	Palvelujen järjestäminen	10
9.	Asuminen ja ympäristö	10
	9.1. Monimuotoinen asuminen	11
	9.2. Ennakointi ja varautuminen	12
	9.3. Kuljetuspalvelut	13
10.	Kulttuuri, vapaa-aika ja liikunta	14
11.	Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut	16
	11.1. Omatoiminta ja asiakasneuvonta	16
	11.2. Kotihoito	17
	11.3. Kuntoutus	18
	11.4. Omaishoito ja läheisapu	19
	11.5. Päivätoiminta	20
	11.6. Suun terveydenhuolto	20
	11.7. Liikkumista tukevat palvelut	21
	11.8. Muistisairaiden ohjaus, vastaanotto ja tuki	22
	11.9. Akuutti-, kuntoutus- ja lyhytaikaishoito / osastopalvelut	23
	11.10. Asumispalvelut ja laitoshoido	24
	11.11. Mielensterveys- ja päihdepalvelut	24
	11.12. Ravitsemuspalvelut	25
12.	Hoitotarvikejakelu	26
13.	Talous ja resurssit	27
14.	Ikääntyvän väestön hyvinvointisuunnitelman toimeenpano, seuranta ja toteutumisen arviointi	28
	LÄHTEET	29

1. Johdanto

Ikääntyvien terveyttä ja hyvinvointia tukevat toiminnot ja palvelut ovat keskeisiä painopisteitä palvelujen järjestämisessä. Ikääntymisessä on kyse iäkkäiden määrän kasvusta ja koko väestön ikärakenteen muutoksesta. Muutos on merkittävä ja se edellyttää määrätietoista varautumista ja mukautumista nykyistä iäkkäämmän väestön tarpeisiin. Vanhuspalvelulain ja siihen läheisesti liittyvien lakien uudistustyö jatkuu vuonna 2022. Lisäksi ikääntyvien sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestäminen siirtyy 1.1.2023 alkaen Pohjois-Savon hyvinvointialueelle ja sen vuoksi suunnitelma kohdistuu sosiaali- ja terveyspalveluihin ainoastaan vuonna 2022. Kehittämistoiminta jatkuu siten, että kehittämistoimet vastaavat hyvinvointialueen tavoitteita.

Vanhuspalvelulain mukainen suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi sisältää toimenpiteet ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi sekä iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien palvelujen ja omaishoidon järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Suunnitelmassa painotetaan kotona asumista ja kuntoutumista edistäviä toimenpiteitä. Suunnitelma on osa kuntien strategista suunnittelua ja se tulee tarkistaa valtuustokausittain.

Suunnitelma huomioidaan valmisteltaessa ikääntyneen väestön asemaan ja iäkkäiden henkilöiden tarvitsemiin palveluihin vaikuttavaa kunnan päätöksentekoa, kuntalain tarkoittua talousarviota ja –suunnitelmaa sekä terveydenhuoltolain tarkoittua raporttia ja hyvinvointikertomusta.

Suunnitelman laadinnassa on toteutettu monialaista yhteistyötä ja osallisuutta kunnissa ja kuntayhtymässä eri toimialojen kanssa. Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä koordinoi suunnitelman valmistelua yhteistyössä kuntien ja vanhusneuvostojen nimeämien edustajien ja kuntayhtymän eri toimialojen edustajien kanssa.

2. Vanhuspalvelulaki ja valtakunnalliset ikäpoliittiset tavoitteet

Vanhuspalvelulain 1 § tarkoituksena on

- tukea ikääntyneen väestön hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista,
- parantaa ikääntyneen väestön mahdollisuutta osallistua elinoloihinsa vaikuttavien päätösten valmisteluun ja tarvitsemiensa palvelujen kehittämiseen kunnassa
- parantaa iäkkään henkilön mahdollisuutta saada laadukkaita sosiaali- ja terveyspalveluja sekä ohjausta muiden tarjolla olevien palvelujen käyttöön yksilöllisten tarpeittensa mukaisesti ja riittävät ajoissa silloin, kun hänen heikentynyt toimintakykynsä sitä edellyttää; sekä
- vahvistaa iäkkään henkilön mahdollisuutta vaikuttaa hänelle järjestettävien sosiaali- ja terveyspalvelujen sisältöön ja toteuttamistapaan sekä osaltaan päättää niitä koskevista valinnoista.

Iäkkäiden henkilöiden palvelujen kehittämistä ohjataan sosiaali- ja terveysministeriön ja Suomen Kuntaliiton laatusuosituksella hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2020-2023 avulla. (<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5457-1>).

2.1. Tavoitteena ikäkyvykäs Suomi

Kansallisen ikäohjelma vuoteen 2030 keskeisinä vaikuttavuustavoitteina on suunnata ennaltaehkäiseviä ja toimintakykyä parantavia toimia iäkkäälle väestölle ja riskiryhmille, pidentää ikääntyvien työikäisten toimintakykyä ja työuria, erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollossa, lisätä ja mahdollistaa vapaaehtoistyötä, varmistaa iäkkäiden palvelujen yhdenvertaisuus, tehokkaampi koordinaatio ja taloudellinen kestävyys, lisätä asumisen ja asuinympäristöjen ikäystävällisyyttä ja nostaa esille suomalaista ikäteknologian kehittämistä ja hyödyntämistä. (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2020:31).

3. Kuntayhtymän strategia vuosille 2020–2025

Toiminnalliset tavoitteet on johdettu kuntayhtymän strategiasta, jonka ensisijaisena strategisena tavoitteena on parantaa ja edistää yläsavolaisten terveyttä ja hyvinvointia ja sen keskeisiä painopistealueita ovat:

- Elinvoimaa omaan elämään - Sosiaali- ja terveydenhuollon lähipalvelut järjestetään mahdollisimman lähellä asiakasta palveluprosessin kustannustehokkuus huomioiden.
- Meidän tarinamme - Kuntayhtymä panostaa työhyvinvoinnin edistämiseen ja sairauspoissaolojen vähentämiseen, esimiestyöhön ja henkilöstön koulutukseen.
- Ennakoiva yhteistyö ja välittäminen - Kuntayhtymä panostaa tulevaisuudessa ennistä enemmän ennaltaehkäiseviin toimenpiteisiin. Tavoite on tunnistaa terveyttä ja hyvinvointia uhkaavat riskitekijät ja vähentää niiden vaikutuksia kaikkien toimijoiden yhteistyönä. Tavoitteena on terveellinen, turvallinen ja viihtyisä elinympäristö koko Ylä-Savossa.

- Osaamisen aktiivinen kehittäminen - Henkilöstön osaamisen kehittäminen on osa kuntayhtymän jatkuvaa kehittämistä. Se perustuu ennakoituun asiakkaiden palvelutarpeeseen ja strategian mukaisten tavoitteiden saavuttamiseen.

4. Ikääntyneen väestön hyvinvoinnin tila

Ikääntyneen väestön hyvinvointisuunnitelma on osa kuntien ja kuntayhtymän laatimia hyvinvointikertomuksia ja -suunnitelmia valtuustokaudelle.

Tavoite:

- Iisalmi: Ikäihmisten hyvinvointi ja turvallisuus.
- Kiuruvesi: Ikääntynyt tuntee elämänlaatusa hyväksi (hyvinvointi, osallisuus ja terveys).
- Sonkajärvi: Ikäihmisten elämänlaatu on hyvä ja elämä on turvallista.
- Vieremä: Ikäihmisten hyvinvointi. Arvokas ja turvallinen vanhuus.

Toimenpiteet:

- Iisalmi: Palvelutarjonta, esteettömyyden huomioiminen, seniorineuvola, vanhusasiamies, yhteistyö kaupungin ja järjestöjen kanssa ja seuranta
- Kiuruvesi: Luodaan edellytyksiä ikääntyneille huolehtimaan omasta hyvinvoinnista hyvillä ja monipuolisilla palveluilla.
- Sonkajärvi: Ikäihmisten liikunnan tukeminen, harrastustoiminta, terveyslunnot, järjestöjen, kunnan ja Soten yhteistyö, ikäihmisten kohtaamispaikka. Mahdollinen yhteistyö Iisalmen vanhusasiamiehen kanssa.
- Vieremä: Hyvät ja monipuoliset päivittäisen elämän palvelut, jotka esteettömästi kaikkien saatavilla. Mielekästä tekemistä ja mahdollisuus kokoontua ja osallistua.

Voimavarat ja vastuut:

- Iisalmi: HyTe-työryhmä, neuvosto, kaupunki, SOTE, Ylä-Savon VAKKA
- Kiuruvesi: HyTe-työryhmä, vanhus- ja vammaisneuvosto, kunta, Sote, eläkeläisjärjestöt
- Sonkajärvi: HyTe-työryhmä, kylä- ja yhdistysparlamentti, vanhus- ja vammaisneuvosto, kunta, Ylä-Savon Vakka, Sote.
- Vieremä: HyTe-työryhmä, kylä- ja yhdistysparlamentti, vanhus- ja vammaisneuvosto, Ylä-Savon Vakka, Sote.

Osallisuus:

- Iisalmi: Ikäihmisillä mahdollisuus vaikuttaa ja tulla kuulluksi heitä koskevissa asioissa (mm. eri vaikuttajaryhmät, palautekanava).
- Kiuruvesi: Varataan ikäihmisille mahdollisuus vaikuttaa asioiden valmisteluun ja suunnitteluun.

- Sonkajärvi: Ikäihmisillä mahdollisuus vaikuttaa ja tulla kuulluksi heitä koskevissa asioissa.
- Vieremä: Ikäihmisillä mahdollisuus vaikuttaa ja tulla kuulluksi heitä koskevissa asioissa.

5. Palvelujen tuottaminen ja saatavuus

5.1. Ikääntyneen väestön palveluiden tarpeen ja riittävyyden arviointi sekä kehittäminen

Tavoite:

- Palvelutarve perustuu väestömäärän ja -rakenteen muutoksille ja sairastavuustiedoille mm. muistisairaudet
- Ikääntyneiden palvelutarvetta vastaavat ja riittävät ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut toteutuvat.
- Palvelut kohdentuvat palvelutarpeen mukaisesti.

Toimenpiteet:

- Ennakoivat palvelutarvelaskelmat kunnittain vuoteen 2040 saakka – FCG
- Palvelurakenne ja palvelut määritellään vuosittain talousarviossa sekä toiminta- ja järjestämissuunnitelmissa.
- Palvelut määritellään hoito- ja hoivapalvelujen palvelukokonaisuutena sisältäen sekä sosiaali- että terveydenhuollon palvelut.
- Palvelujen käytön jatkuva seuranta – mm. THL/ Sotkanet, Kuntamaisema
- Palvelujen riittävyyttä seurataan peittävyysluvulla % vastaavasta väestömäärästä mm. 75 vuotta täyttäneiden % osuus omaishoidossa, kotihoidossa ja asumispalveluissa.
- Palvelujen kohdentumisen seuranta toimintakykymittareilla (RAI/RAVA).

Voimavarat ja vastuut:

- Sosiaali- ja terveydenhuollon vastualueet.

Osallisuus:

- Vastuualueiden välinen yhteistyö.
- Vanhusneuvostojen kuuleminen ja mahdollisuus vaikuttaa asioihin jo asioiden valmisteluvaiheessa.
- Kuntien lausunnot palvelusuunnitelmista.

5.2. Palvelujen saatavuus ja saavutettavuus

Sosiaalihuollon palvelujen saatavuutta seurataan odotus- ja jonotusajoilla yhteydenotosta palvelutarpeen arviointiin ja päätöksenteosta palvelujen alkamiseen vähintään kaksi kertaa vuodessa ja raportoidaan yhtymähallituksen jaostolle ja tiedotetaan verkkosivuilla.

Sotepalvelujen saavutettavuutta tuetaan mm. etäpalveluilla, lähipalveluilla, 24/7 palvelutasolla kotihoidossa, liikkumista tukevilla palveluilla ja palveluliikenteen kehittämällä yhteistyössä kuntien kanssa sekä esteettömillä palveluilla.

Tavoite:

- Iisalmi: Ikäihmisten liikkuminen turvattava ja teknologia ikäihmisten arkikäyttöön sekä peruspalveluiden säilyminen.
- Kiuruvesi: Ikäihmisten lähipalveluiden säilyttäminen Kiuruvedellä ja palvelujen saavuttaminen tasapuolisesti.
- Sonkajärvi: Lähipalveluiden säilyminen kylällä (myös Sukevalla). Palveluiden saatavuuden helppous ja tasapuolisuus turvattava.
- Vieremä: Päivittäisen elämän palvelut tulee säilyttää kylällä ja turvattava niiden saavutettavuus.

Toimenpiteet:

- Iisalmi: Resurssit ja osaamisen hankkiminen.
- Kiuruvesi: Turvataan peruspalveluiden saavutettavuus Kiuruvedellä lähi- tai etäpalveluna, asiakkaalle tarkoituksenmukaisella tavalla.
- Sonkajärvi: Turvataan palveluiden säilyminen.
- Vieremä: Pyritään turvaamaan palvelujen säilyminen Vieremällä.

Voimavarat ja vastuut:

- Iisalmi: Sote, kunta, Elykeskus (joukkoliikenne) järjestöt ja yhdistykset, yritykset, VAKKA, kansalaisopisto
- Kiuruvesi: Sote, kunta, Elykeskus (joukkoliikenne) järjestöt ja yhdistykset, yritykset
- Sonkajärvi: Sote, kunta, Ely-keskus (joukkoliikenne) järjestöt ja yhdistykset, yritykset
- Vieremä: Sote, kunta, Ely-keskus (joukkoliikenne), liikennöitsijät (PALI), järjestöt ja yhdistykset, yritykset

Osallisuus:

- Iisalmi: Ikäihmisillä mahdollisuus vaikuttaa ja tulla kuulluksi heitä koskevissa asioissa (mm. eri vaikuttajaryhmät, palautekanava)
- Kiuruvesi: Ikäihmisillä mahdollisuus vaikuttaa ja tulla kuulluksi heitä koskevien asioiden valmistelussa ja suunnittelussa.

- Sonkajärvi: Ikäihmisillä mahdollisuus vaikuttaa ja tulla kuulluksi heitä koskevissa asioissa.
- Vieremä: Ikäihmisillä mahdollisuus vaikuttaa ja tulla kuulluksi heitä koskevissa asioissa.

6. Osallisuuden ja yhteistyön edistäminen

Osallisuuspolku:

- Iisalmi: Ikäihmisten neuvosto ja vammaisneuvosto, järjestöt.
- Kiuruvesi: Vanhus ja vammaisneuvosto/ järjestöt.
- Sonkajärvi: Vanhus ja vammaisneuvosto, järjestöt.
- Vieremä: Vanhus- ja vammaisneuvosto, järjestöt, kylä- ja yhdistysparlamentti.

Tavoite:

- Iisalmi: Yhteistyön kehittäminen ja vakiinnuttaminen sekä verkostotyö.
- Kiuruvesi: Tiedottaminen monipuolisesti eri medioissa ikäihmisiä koskevista asioista.
- Sonkajärvi: Yhdessä toimiminen, yhteistyöverkostot.
- Vieremä: Monipuolinen yhteistyö eri asioiden valmistelussa, suunnittelussa ja toteutuksessa.

Toimenpiteet:

- Iisalmi: Yhteiset tapahtumat ja tilaisuudet, palautekanavien ylläpitäminen, eri vaikuttajaryhmät.
- Kiuruvesi: Palautekanavien luominen. Kokemusasiantuntijuuden hyödyntäminen asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa.
- Sonkajärvi: Palautekanavien kehittäminen. Asukasraadit/ kuntalaisillat, yhteiset tapahtumat.
- Vieremä: Yhteiset tapahtumat ja tilaisuudet, kuntalaisillat, työpajat sekä kyselyt ja palautteet.

Voimavarat ja vastuut:

- Iisalmi: Kaupunki, Sote, ikäihmisten neuvosto, vammaisneuvosto, seurakunnat, yhdistykset.
- Kiuruvesi: Kaupunki, sote, vanhus- ja vammaisneuvosto, seurakunnat
- Sonkajärvi: Kunta, Sote, vanhus- ja vammaisneuvosto, seurakunnat, järjestöt ja yhdistykset.
- Vieremä: Kunta, Sote, vanhus- ja vammaisneuvosto, seurakunnat, järjestöt ja yhdistykset.

Osallisuus:

- Iisalmi: Ikäihmisillä mahdollisuus vaikuttaa ja tulla kuulluksi heitä koskevissa asioissa (mm. eri vaikuttajaryhmät, palautekanava).
- Kiuruvesi: Varataan ikäihmisille mahdollisuus vaikuttaa asioiden valmisteluun ja suunnitteluun.
- Sonkajärvi: Ikäihmisillä mahdollisuus vaikuttaa ja tulla kuulluksi heitä koskevissa asioissa
- Vieremä: Ikäihmisillä mahdollisuus vaikuttaa ja tulla kuulluksi heitä koskevissa asioissa.

7. Palvelujen laadun varmistaminen ja edistäminen

Tavoite:

- Iäkkäille henkilöille tarjottavien sosiaali- ja terveyspalvelujen on oltava laadukkaita ja niiden on turvattava hänelle hyvä hoito ja huolenpito.
- Ikääntyneiden palvelukokonaisuus koostuu sosiaali- ja terveyspalveluista.

Toimenpiteet:

- Laaja hyvinvointikertomus- ja suunnitelma valtuustokausittain, vuosittainen hyvinvointikertomus.
- Ajantasainen ja jatkuva asiakaspalaute palveluittain.
- Asiakas-, omais-, ja henkilöstökyselyt vuosittain.
- Ajantasaisen omavalvontasuunnitelman mukainen toiminta.
- Palvelujen laatua seurataan ja raportoidaan toimintasuunnitelman tavoitteiden ja ohjelman mukaisesti yhtymähallitukselle ja jaostolle.
- Sosiaaliasiamiehen raportti vuosittain.

Voimavarat ja vastuut:

- Hyvinvoiva henkilöstö.
- Palvelutarvetta vastaava henkilöstö ja henkilöstörakenne.
- Henkilöstön osaamisen vahvistaminen: jatkuva oppiminen, osallistaminen.
- Vanhuspalvelulain mukainen henkilöstömitoitus asumispalveluissa. Kotihoidossa henkilöstömitoitus määräytyy asiakkaalle suunniteltujen palvelutuntien mukaisesti.
- Palvelun tuottaja vastaa asiakastyön laadusta ja johtaa palvelukokonaisuutta vanhuspalvelulaista nousevien tavoitteiden mukaisesti.
- Palveluntuottaja vastaa iäkkäiden henkilöiden käytössä olevien toimitilojen riittävydestä ja asianmukaisuudesta.

Osallisuus:

- Kunnat.
- Yksityiset palveluntuottajat.
- Kuntayhtymän eri vastualueet.

7.1. Valvonta ja ohjaus

Hoito- ja hoivapalvelujen viranomaisvalvonta toteutetaan kuntayhtymän sosiaali- ja terveyspalvelujen valvontasuunnitelman mukaisesti (Yh §195/2021). Hoito- ja hoivapalvelujen vastuualueella on varattu oma resurssi tehtävään.

7.2. Omavalvontasuunnitelma

Omavalvontasuunnitelma on ensisijainen valvonnan työkalu. Omavalvontasuunnitelma on asiakirja, johon kirjataan keskeiset toimenpiteet, joilla palvelujen tuottajat itse valvoivat toimintayksikköjään, henkilökunnan toimintaa sekä tuottamiensa palveluiden laatua. Omavalvontasuunnitelma on palvelujen laadun ja kehittämisen päivittämisen työväline. Kotihoidossa ja asumispalveluissa on tehty yksikkö kohtaiset omavalvontasuunnitelmat yhdessä henkilöstön kanssa.

8. Palvelujen järjestäminen

Tavoite:

- Ikääntyneiden kuntayhtymän palvelukokonaisuus koostuu sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista ja palveluja tuotetaan kuntayhtymän eri vastualueilla.
- Kuntayhtymällä on järjestämisvastuu sekä julkisesti että yksityisesti tuotetuista palveluista.
- Palvelujen järjestämistapoja ovat oma toiminta, palveluseteli ja ostopalvelu.

Toimenpiteet:

- Palvelut järjestetään vuosittain hyväksyttävän järjestämissuunnitelman mukaisesti.

Voimavarat ja vastuut:

- Kuntayhtymän vastualueet.

Osallisuus:

- Kuntien lausunnot palvelusuunnitelmista.
- Vanhusneuvostojen osallisuus valmisteluun kunnissa.

9. Asuminen ja ympäristö

Asumisella, asuinympäristöllä sekä sosiaalisilla suhteilla on keskeinen merkitys ikääntyneen hyvinvoinnille ja toimintakyvyn säilyttämiselle. Ikäihmisen hyvän arjen ja kotona asumisen mahdollistamisen tueksi on kansallisissa ikääntymisen ohjelmissa nostettu esiin asuinympäristön ikäystävällisyys. Tavoitteena on ympäristö, joka on esteetön, turvallinen ja yhteisöllinen sekä ympäristö, jossa palvelut ovat helposti saatavilla ja liikkuminen on mahdollista.

9.1. Monimuotoinen asuminen

Tavoite:

- Iisalmi: Kotona asumisen turvaaminen ja kaupungin vuokra-asuntotarjonta sekä ikäystävällinen asuntorakentaminen.
- Kiuruvesi: Ikäystävällinen ja turvallinen asuinympäristö niin taajamassa kuin myös taajaman ulkopuolella. Ikäihmisille on tarjolla senioriasuntoja palveluiden läheisyydessä. Ikäihmisten kotona asumista turvataan.
- Sonkajärvi: Turvallinen asuinympäristö niin taajamassa kuin myös taajaman ulkopuolella. Ikäystävällinen asuinympäristö, jossa kotona-asuminen mahdollista mahdollisimman pitkään.
- Vieremä: Järjestää ja mahdollistaa asuntoja, joissa ikääntyvät ihmiset pystyvät toimimaan vaikeuksitta ja itsenäisesti. Pidetään huolta piha-alueiden, katujen ja kävelyteiden kunnossapidosta (auraus, hiekotus ja valaistus). Järjestettävä levähdyspaikkoja kulkureiteille ja pidettävä ne käyttökuntoisina (penkit).

Toimenpiteet:

- Iisalmi:
- Kiuruvesi: Perustetaan Ylä-Savoon seudullinen ikäihmisten asuntojen korjausneuvontapalvelu.
- Sonkajärvi: Toimivat kyytiyhteydet maaseudulta kyläkeskuksiin, teiden kunnosta huolehtiminen, turvallinen liikkuminen taajamassa. Asumisen mahdollisuus mahdollisimman pitkään kotona, vaikka koti ei olisi taajamassa. Kohtuulliset hintaiset vuokratulot vuokra-asunnoissa. Tuettujen asumispalvelujen saatavuuteen satsaaminen (Sonkajärvi lisääntynyt). Kunnan vuokrataloyhtiön uudiskohteet ja remontoitavat kohteet tehdään mahdollisuuksien mukaisesti esteettömäksi ja piha-alueet viihtyisiksi. Kunnan vuokrataloyhtiöllä on isot varastot myös erinäisiä apukahvoja ja yms. Apuvälineitä, joita voidaan asentaa asuntoihin helpottamaan kotona asumista.
- Vieremä: Järjestetään esteettömiä asuntoja kylän keskustan läheisyyteen kävelymatkan päähän palveluista. Lisäksi kunta rakentaa Sotkanhelmen tontille luhtitalon (valmis 3/2022). Luhtitalossa on 13 huoneistoa, jonka alakerran asunnot ovat esteettömiä.

Voimavarat ja vastuut:

- Iisalmi: Kiinteistö Oy Petterinkulma, SOTE

- Kiuruvesi: Kiinteistö Oy Kiurunkulma, kaupunki, SOTE
- Sonkajärvi: Sonkakoti Oy, kunta, SOTE
- Vieremä: Vieremän kunta, Kiinteistö Oy Vieremän Hakatalot, Vanhustentalot ry.

Osallisuus:

- Iisalmi: Ikäihmisillä mahdollisuus vaikuttaa ja tulla kuulluksi heitä koskevissa asioissa (mm. eri vaikuttajaryhmät, palautekanava)
- Kiuruvesi: Varataan ikäihmisille mahdollisuus vaikuttaa asioiden valmisteluun ja suunnitteluun.
- Sonkajärvi: ikäihmisillä mahdollisuus vaikuttaa ja tulla kuulluksi heitä koskevissa asioissa
- Vieremä: Ikäihmisillä on mahdollisuus vaikuttaa heitä koskeviin asioihin.
- Itsenäisen asumisen työryhmät kunnittain yhteistyössä kuntien ja vanhusneuvostojen kanssa.

9.2. Ennakointi ja varautuminen

Tavoite:

- Iisalmi: Esteettömyys, turvallinen ympäristö, ikäihmisten asuntoja keskustaan, ikäihmisille suunnitellut asumismuodot, kuten soluasunnot.
- Kiuruvesi: Ikäihmisille on tarjolla palveluiden lähellä esteettömiä senioriasuntoja. Palvelut ovat saatavilla esteettömästi. Ympäristö on palveluiden saavutettavuuden suhteen esteetöntä ja turvallista.
- Sonkajärvi: Ikäihmisille on tarjolla palveluiden lähellä esteettömiä asuntoja. Palveluiden saavutettavuus on esteetöntä ja turvallista. Luonto ja hyvin hoidetut pihalueet ovat helposti saavutettavissa. Asuinympäristö on viihtyisä ja virkistävä.
- Vieremä: Esteettömät asunnot, ympäristön turvaaminen.

Toimenpiteet:

- Iisalmi: Väestöennusteiden seuraaminen, etsivä vanhustyö, esteettömyyskävelyt.
- Kiuruvesi: Senioriasuntojen rakentaminen, esteettömyyskartoitukset, esteettömyyden toteuttaminen.
- Sonkajärvi: Väestöennusteiden seuraaminen, esteettömyyskävelyt, kuntalaisten kuuleminen.
- Vieremä: Esteettömien asuntojen rakentaminen, kuntalaisten kuuleminen, väestöennusteiden seuranta.

Voimavarat ja vastuut:

- Iisalmi: Kaupunki, Kiinteistö Oy Petterinkulma.

- Kiuruvesi: Kiinteistö Oy Kiurunkulma, kaupunki, SOTE, liikenneturvallisuustyöryhmä ja vanhus- ja vammaisneuvostot.
- Sonkajärvi: Sonkakoti Oy, kunta, SOTE, vanhus- ja vammaisneuvosto.
- Vieremä: Kiinteistö Oy Vieremän Hakatalot, Vieremän kunta.

Osallisuus:

- Iisalmi: Ikäihmisillä mahdollisuus vaikuttaa ja tulla kuulluksi heitä koskevissa asioissa (mm. eri vaikuttajaryhmät, palautekanava)
- Kiuruvesi: Varataan ikäihmisille mahdollisuus vaikuttaa asioiden valmisteluun ja suunnitteluun.
- Sonkajärvi: Ikäihmisillä mahdollisuus vaikuttaa ja tulla kuulluksi heitä koskevissa asioissa.
- Vieremä: Ikäihmisillä on mahdollisuus vaikuttaa ja tulla kuulluksi.

9.3. Kuljetuspalvelut

Tavoite:

- Iisalmi: kattavat kuljetuspalvelut sekä välttämättömiin että virkistykseen.
- Kiuruvesi: Toimivat palveluliikenneyhteydet, myös koulujen loma-aikana.
- Sonkajärvi: Toimivat kuljetuspalvelut arkena ja viikonloppuna, myös koulujen loma-aikana.
- Vieremä: Toimivat kuljetuspalvelut arkena ja viikonloppuna, myös koulujen loma-aikana.

Toimenpiteet:

- Iisalmi: Julkinen liikenne, Pali-liikenne, taksisetelit, järjestöt, naapuriapu.
- Kiuruvesi: Nykyisten Pali-liikenteen käyttäminen ja muu joukkoliikenne
- Sonkajärvi: Enemmän linja-autovuoroja tai Pali-liikenteelle lisää reittejä.
- Vieremä: Pali-liikenne, taksisetelit ja muu joukkoliikenne.

Voimavarat ja vastuut:

- Iisalmi: Kaupunki, liikennöitsijät, järjestöt.
- Kiuruvesi: Kunta, liikennöitsijät.
- Sonkajärvi: Kunta, liikennöitsijät.
- Vieremä: Kunta, liikennöitsijät.

Osallisuus:

- Iisalmi: Ikäihmisillä mahdollisuus vaikuttaa ja tulla kuulluksi heitä koskevissa asioissa (mm. eri vaikuttajaryhmät, palautekanava)

- Kiuruvesi: Ikäihmisillä mahdollisuus vaikuttaa ja tulla kuulluksi heitä koskevien asioiden valmistelussa ja suunnittelussa.
- Sonkajärvi: ikäihmisillä mahdollisuus vaikuttaa ja tulla kuulluksi heitä koskevissa asioissa.
- Vieremä: Ikäihmisillä mahdollisuus vaikuttaa ja tulla kuulluksi heitä koskevissa asioissa.

10. Kulttuuri, vapaa-aika ja liikunta

Tavoite:

lialmi:

- Hyvinvoinnin ja toimintakyvyn edistäminen
- Omatoimisen liikunnan tukeminen ja ohjatun liikunnan järjestäminen
- Virtuaalisten kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelujen kehittäminen
- Kansalaisopiston kurssitarjonnan kehittäminen

Kiuruvesi:

- Kulttuuri- ja vapaa-aika palvelujen tarjoaminen tasapuolisesti kaikille ikäihmisille
- Virtuaalisten palveluiden kehittäminen
- Kotona asumisen tukeminen liikunnan avulla
- Ikäihmisten huomioiminen kirjastopalvelujen kehittämisessä mm. kotipalvelussa
- Kansalaisopiston kurssitarjonnassa otetaan huomioon ikäihmisten kurssitoiveita
- Kiuruveden vapaa-aika mahdollisuuksien markkinoiminen

Sonkajärvi:

- Liikuntamahdollisuudet, kulttuuri- ja harrastustoiminta kaikkien saavutettavissa ja kustannukset osallistujille kohtuuhintaiset. Hyvinvoinnin ja toimintakyvyn edistäminen sekä ylläpitäminen.
- Virtuaalipalveluiden kehittäminen ja niiden vieminen myös taajaman ulkopuolelle kyliin.
- Luonnon läheisyys, siellä liikunnan edistäminen ja ulkoilualueiden esteettömyys sekä helppo saavutettavuus.

Vieremä:

- Laadukkaiden kulttuuri- ja liikuntapalvelujen mahdollistaminen tasavertaisesti kaikille ikäihmisille heidän tavoitteidensa ja tarpeidensa mukaan.
- Virtuaalisten palveluiden kehittäminen ja niiden monipuolistaminen.
- Kansalaisopiston kurssitarjonta ja liikuntatoimen ohjatut liikuntaryhmät suunnitellaan ikäihmisten toiveita kuunnellen.
- Kulttuuri- ja liikuntapalvelut ovat vaivattomasti kaikkien saavutettavissa.
- Luontoon pääsemistä ja siellä tapahtuvaa turvallista liikkumista edistetään.

Toimenpiteet:

lialmi:

- Säännöllisen kulttuuritarjonnan kehittäminen asumispalveluyksiköihin yhteistyössä soten kanssa
- Virtuaalisten kulttuuripalveluiden kehittäminen
- Ikäihmisten huomioiminen kirjastopalvelujen kehittämisessä mm. kotipalvelussa
- Kansalaisopiston tarjonnassa huomioidaan ikäihmisten henkisen ja fyysisen toimintakyvyn ylläpitämien ja se mahdollistaa myös sosiaalisen kanssakäymisen
- Ryhmäliikunnan järjestäminen
- Tehostettujen kuntosaliryhmien järjestäminen yli 70-vuotiaille yhteistyössä Vetrean ja Ylä-Savon Soten kanssa (Voimaa Vanhuuteen ohjelman toimenpiteiden jatkaminen)
- Yhteistyössä teknisen toimialan kanssa virikkeellisen, turvallisen ja esteettömän liikkumisympäristön kehittäminen
- Uuden uimahallin palveluissa huomioidaan kohderyhmänä ikäihmiset mm. esteellisyys ja toiminnallisuus
- Liikuntatilojen vuorojen jaossa huomioidaan tasapuolisesti eri eläkeläisjärjestöjen toiminta

Kiuruvesi:

- Kirjastopalveluiden (kirjakassin vienti/vaihto) ikäihmisille kotiin eri järjestöjen toimesta.
- Säännöllisen kulttuuritarjonnan kehittäminen asumispalveluyksiköihin yhteistyössä soten kanssa
- Virtuaalisia ikäihmisten palveluja kehitetään ja jalkautetaan yhteistyössä eri järjestöjen kanssa.
- Ikäihmisille tarkoitettujen etäjumppien toteutus,
- Ilmaisten Voimaa ja tasapainoa 10 vk tehojaksoryhmien toteutus yli 65-vuotiaille.
- Kansalaisopiston kurssitoiveiden ja palautteiden kysely järjestetään vuosittain
- Järjestetään syksyisin markkinointi tapahtuma, jossa tuodaan esille yhdessä muiden palvelujen tuottajien kanssa tuleva toimintakauden harrastusmahdollisuuksia.

Sonkajärvi:

- Toimintoja mietitään kaikkien ikäryhmien kautta ja tarjotaan mahdollisimman laajasti erilaisia harraste- ja vapaa-ajan vietto muotoja.
- Säännöllisen kulttuuritarjonnan kehittäminen asumispalveluyksiköihin yhteistyössä soten kanssa.
- Virtuaalisten kulttuuripalveluiden kehittäminen.
- Kehitetään ja tuetaan vertaisohjaajatoimintaa.
- Virikkeellisten, turvallisten ja esteettömien liikkumisympäristöjen kehittäminen

Vieremä:

- Toimintoja suunnitellaan ja toteutetaan ikäihmisten tarpeet ja tavoitteet huomioiden. Suunnittelun pohjana käytetään vuosittain toteutettavaa kyselyä (keväällä, toimintakauden/lukuvuoden päätteeksi)
- Henkilöstön valmiuksia toteuttaa ja tuottaa virtuaalista sisältöä lisätään koulutuksen avulla.
- Virtuaalista Kehonhuoltotuntia jatketaan ja lisätään myös muuta verkkokurssitarjontaa.

- Teknisen toimialan kanssa yhteistyössä kehitetään liikunta- ja kulttuuripalveluiden saavutettavuutta ja pyritään mahdollistamaan esteetöntä osallistumista.
- Liikuntatilojen vuorojen jaossa huomioidaan eri eläkeläisjärjestöjen toiminta yhdenvertaisesti.
- Luontoliikuntapaikkojen saavutettavuutta kehitetään teknisen toimialan kanssa yhteistyössä.

Voimavarat ja vastuut:

Iisalmi:

- Kunta, Ylä-Savon Sote, järjestöt, liikuntaseurat, kulttuuritoimijat, yritykset, kylätoimikunnat

Kiuruvesi:

- Kunta, Ylä-Savon Sote, järjestöt, liikuntaseurat, kulttuuritoimijat, yritykset, kylätoimikunnat

Sonkajärvi:

- Kunta, Ylä-Savon Sote, järjestöt, liikuntaseurat, kulttuuritoimijat, yritykset, yhdistykset, kylätoimikunnat

Vieremä:

- Kunta, Ylä-Savon Sote, järjestöt, liikuntaseurat, kulttuuritoimijat, yritykset, kylätoimikunnat

Osallisuus:

Iisalmi:

- Ikäihmisten toiveet ja palautteet otetaan huomioon kulttuuri ja vapaa-ajanpalveluissa
- Osallisuus huomioidaan kaikessa toiminnassa

Kiuruvesi:

- Osallisuus ja palautteet huomioidaan kaikessa toiminnassa ja sen suunnittelussa

Sonkajärvi:

- Ikäihmisten toiveet ja palautteet otetaan huomioon kulttuuri ja vapaa-ajanpalveluissa
- Osallisuus huomioidaan kaikessa toiminnassa

Vieremä:

- Ikäihmisten toiveet ja palautteet otetaan huomioon kulttuuri- ja liikuntapalveluissa
- Osallisuus huomioidaan kaikessa toiminnassa

11. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut

11.1. Omatoiminta ja asiakasneuvonta

Tavoite:

- Järjestää ikäihmisten itsenäistä suoriutumista tukevia neuvontapalveluja.
- Tukea omahoitoa sekä kannustaa itsenäiseen suoriutumiseen arjessa.
- Tuottaa laadukkaita, riittäviä ja oikea-aikaisia sekä kuntouttavia palveluja jokaiselle asiakkaalle tukien kotona asumista mahdollisimman pitkään.

Toimenpiteet:

- Edistetään tietoisuutta asiakasneuvonta Ohjurin toiminnasta ja saavutettavuudesta
- Sähköinen palveluhaku Tarjoomo edistää asiakkaiden valinnanvapautta ja itsemääräämisoikeutta.
- Matalan kynnyksen ikäihmisten palvelut asiakasneuvonta Ohjurissa, jossa voi asioida kasvotusten, puhelimitse ja chatin välityksellä arkisin.
- Tukea omahoitoa sekä kannustaa itsenäiseen suoriutumiseen arjessa.
- Ennaltaehkäisevät kotikäynnit yli 80-vuotiaille.
- RAI- arviointijärjestelmän hyödyntäminen.

Voimavarat ja vastuut:

- Turvataan riittävä ja osaava resurssi monialaisesti, muun muassa gerontologinen sosiaalityö, muistikoordinaattori, ennakkoiva kuntoutus. Henkilöstön moniosaamisen tukeminen.
- Seudullinen muistikoordinaattori tukee edennyttä muistisairautta sairastavia asiakkaita ja heidän läheisiään kotona, jotta kotona asuminen mahdollistuisi eri tuki-toimien avulla.
- Virka-ajan ulkopuolella sosiaalipäivystys ottaa vastaan terveydenhuollon ammattilaisten sekä kuntalaisten tekemät huolenilmaukset iäkkäistä henkilöistä.
- Vanhuspalvelulain mukainen ilmoittaminen iäkkään henkilön palvelutarpeesta: Kuntalaiset.

Osallisuus:

- Ylä-Savon SOTE
- Kuntien HyTe-työryhmät
- Asiakas ja asiakkaan omainen tai läheinen
- Järjestöyhteistyö ja seurakunnat
- Yksityiset palveluntuottajat

11.2. Kotihoito

Tavoite:

- Kotihoito 24/7.
- Tukea palveluiden tarpeessa olevaa ikäihmistä kotona asumisessa.

Toimenpiteet:

- Palvelutarpeenarviointi, jonka pohjalta tunnistetaan yksilölliset avuntarpeet (fyysiset, psyykkiset, sosiaaliset ja kognitiiviset).
- Asiakkaan arjen toimintakykyä ylläpitävä ja edistävät palvelut (hoito- ja palvelusuunnitelma).
- Tuetaan toimintakykyä ja kotona asumista tukipalveluilla (ateria- ja turvapalvelut sekä päivätoiminta) sekä verkostoyhteistyöllä.
- Tuetaan asiakkaan omaa toimintakykyä kuntouttavalla työotteella ja hyödynnetään mm. etäpalveluita asiakkaan itsenäisessä toiminnassa.

Voimavarat ja vastuut:

- Moniammatillinen yhteistyö; kotihoidon sairaanhoitaja vastaa asiakkaan hoidosta ja yhdessä asiakasohjaajan kanssa ja muiden asiakkaan hoitoon osallistuvien kanssa arvioivat asiakkaan palveluntarvetta ja sen mahdollisia muutoksia.
- Henkilöstöresurssi, joka vastaa asiakkaille suunniteltujen palvelutunteja
- Ikäihmisten monialainen palvelukokonaisuus sisältää mm. kotikuntoutuksen, osastopalvelut, asumispalvelut, hoivakoordinaattorin ja yhteistyön kotisairaalan kanssa.
- Yhteistyö kuntien, kolmannen sektorin ja yksityisten palveluntuottajien kanssa.

Osallisuus:

- Asiakas ja omaiset.
- Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän monialaiset toimijat yhteistyössä.
- Kunnat ja kolmannen sektorin toimijat esim. järjestöt ja seurakunta.

11.3. Kuntoutus

Tavoite:

- Tukea ikäihmisten toimintakykyisyyttä ja kotona asumista.

Toimenpiteet:

- Tunnistaa varhaisessa vaiheessa toimintakyvyn heikkeneminen ja pyrkiä ennaltaehkäisemään toimintakyvyn laskua.

- Yhteistyö sidosryhmien kanssa, jotta asiakkaat ohjataan riittävän varhaisessa vaiheessa kuntoutukseen.
- Palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä toimintakyvyn arviointi ja varhainen puuttuminen.
- Etäkuntoutus ja ryhmätoiminta osana ikäihmisten toimintakyvyn tukemisessa (tasapaino- ja kuntosaliryhmät).

Voimavarat ja vastuut:

- Yhteistyö sidosryhmien kanssa. Varhainen puuttuminen ja ohjaus palvelujen piiriin. Joko avovastaanoton fysioterapiaan tai kotikuntoutukseen.
- Kuntoutuksessa arvioidaan asiakkaan toimintakykyisyyttä ja suunnitellaan mahdolliset kuntoutukselliset toimenpiteet asiakkaan kotona asumisen tukemiseen.

Osallisuus:

- Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän jäsenkuntien kunnat yhdessä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.
- Kuntoutuksen fysio- ja toimintaterapeutit.

11.4. Omaishoito ja läheisapu

Tavoite:

- Tukea yli 65- vuotiaiden kotona asumista omaisen tai läheisen turvin.
- Mahdollistaa omassa kodissa asuminen omaishoidon tuen ja tarvittaessa kotihoiton ja tukipalvelujen avulla.
- Tuetaan omaishoitajana toimimista lakisääteisten vapaiden järjestämisellä yksilöllisesti.

Toimenpiteet:

- Omaishoitomahdollisuuksien tunnistaminen yleisesti.
- Palveluohjaajan ja tarvittaessa sairaanhoitajan kotikäynti asiakkaan palvelutarpeen tunnistamiseksi ja seuraamiseksi vähintään kerran vuodessa.
- Tarjotaan mahdollisuus yhteydenottoon omaishoidon palveluohjaajaan arkipäivisin.
- Hoito- ja palvelusuunnitelma sekä omaishoitosopimus ohjaavat hoivan järjestelyjä ja tukevat perhettä.
- Omaishoitajille järjestetään säännölliset terveystarkastukset.

Voimavarat ja vastuut:

- Kotona asumisen tuen palvelu- ja asiakasohjaajat.
- Yhteistyö sidosryhmien kanssa (mm. Vakka, seurakunnat, kunnat).
- Kuntayhtymän eri vastualueet.

Osallisuus:

- Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän jäsenkunnat.
- Asiakkaat, omaishoitajat ja omaiset.
- Kolmannen sektorin toimijat.
- Kotihoito ja yksityiset palveluntuottajat.

11.5. Päivätoiminta

Tavoite:

- Tuetaan iäkkäiden hyvinvointia, omatoimisuutta, osallisuutta ja kotona asumista, edistetään sosiaalista kanssakäymistä sekä tuetaan omaishoitajien jaksamista mahdollistamalla omaishoitajan lakisääteinen vapaa hoitotyöstä vaihtoehtoisesti päivätoiminnan avulla.

Toimenpiteet:

- Toteutetaan huomioiden asiakkaiden toiveet ja tarpeet.
- Järjestetään myös etäpäivätoimintana.

Voimavarat ja vastuut:

- Päivätoiminnan ryhmät toteutuvat viikoittain osa- tai kokopäiväryhminä.

Osallisuus:

- Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän jäsenkunnat.
- Asiakkaat, omaishoitajat ja omaiset.
- Kolmannen sektorin toimijat.

11.6. Suun terveydenhuolto

Tavoite:

- Tukea ikääntyneitä suun terveyden omatoimisessa säilyttämisessä.
- Parantaa suun hoidolla iäkkäiden mahdollisuuksia hyvinvointiin, osallistumiseen ja sosiaaliseen kanssakäymiseen.

- Mahdollistaa terveellinen ravitsemus ja ruuasta nauttiminen riittäväällä purentakyvyllä.

Toimenpiteet:

- Palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä suun hoidon palveluiden tarpeen arviointi.
- Suun sairauksien tutkimus, ehkäisy ja hoito sekä jatkotutkimuksiin ja -hoitoon ohjaaminen.
- Hammaslääkärin tutkimuksen tai suuhygienistin hoidon tarpeen arvioinnin yhteydessä asiakkaalle laaditaan suositus yksilöllisestä hoitovälistä.
- Suun terveyden riskitekijöiden tunnistaminen ja varhainen puuttuminen.
- Asiakkaan suuhygienian arvioidaan ja mahdollinen avun ja tuen tarve selvitetään. Asiakasta opastetaan suun omahoitoon asiakkaan omien voimavarojen käyttöä kannustaen.
- Asumispalveluyksiköissä oleville iäkkäille järjestetään suuhygienistin hoidon tarpeen arvio asumispalveluyksikössä.

Voimavarat ja vastuut:

- Suun terveydenhuolto lähipalveluna jokaisen kunnan hammashoitolassa.
- Hammaslääkärin ja suuhygienistin vastaanotot.

Osallisuus:

- Asiakkaat ja omaiset.
- Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän monialaiset toimijat kuten palvelutarpeen arvioinnin tekevät ammattilaiset, kotihoito, asumispalveluyksiköt.
- Yksityiset palveluasumisyksiköt.
- Yksityissektori palvelusetelin tuottajana.

11.7. Liikkumista tukevat palvelut

Tavoite:

- Tukea kotona asumista, omatoimisuutta ja itsemääräämisoikeutta järjestämällä välttämättömät asiointi- ja virkistysmatkat sosiaalihuoltalain mukaisen liikkumista tukevilla palveluilla.

Toimenpiteet:

- Hakemuksen perusteella tehdään palvelutarpeenarviointi, jossa käydään läpi asiakkaan toimintakyky ja mahdollisuudet asioiden hoitamiseen.
- Palvelu myönnetään aina määräaikaisena.
- Ajantasaiset myöntämisperusteet.

Voimavarat ja vastuut:

- Alueellinen ja seudullinen liikennesuunnittelu.
- Ensisijaista on paikallisliikenteen käyttö/ kutsuohjattu palveluliikenne.

Osallisuus:

- Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän jäsenkunnat.
- Kuntien joukkoliikenne ja palveluliikenne.
- Yrittäjät.

11.8. Muistisairaiden ohjaus, vastaanotto ja tuki**Tavoite:**

- Auttaa ja tukee muistisairaita ihmisiä sekä heidän läheisiään sopeutumaan ja selviytymään muistisairauden kohdatessa ja sen eri vaiheissa.
- Muistisairaahan hoitopolun vahvistaminen yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.
- Muistisairas ja omainen saa riittävät tukipalvelut sairauden eri vaiheissa.

Toimenpiteet:

- Varhainen, ennaltaehkäisevä muistisairauksien tunnistaminen ja toteaminen.
- Muistivastaanotto toimii lähetteettömänä lähipalveluna kunnissa.
- Tuetaan sairauteen sopeutumisessa ja toimintakyvyn ylläpidossa omassa kodissa tai kodinomaisissa olosuhteissa varmistuen turvallinen elinympäristö.
- Muistisairaita asiakkaita tuetaan kotiin sairauden haastavissa vaiheissa ja vastaanottoseurannan päättyessä muistikoordinaattorin toimesta
- Vertaistukiryhmät muistisairaille ja heidän omaisilleen.

Voimavarat ja vastuut:

- Muistipoliklinikalla toteutetaan kansallisen muistiohjelman tavoitteiden mukaisesti muistisairauden tutkimuksia ja hoitoon pääsyä. Vastaanotolla selvitetään asiakkaan muistitoimintoja, arvioidaan lääkitystä, tehdään diagnoosi ja laaditaan hoitosuunnitelma.
- Muistivastaanotolla työskentelevät muistisairauksiin erikoistuneet sairaanhoitajat ja lääkärit.
- Seudullinen muistikoordinaattori työskentelee kotona asumisen tuen yksikössä ja toimii tarvittaessa työparina asiakkaiden palvelutarvearvioissa sekä tekee tukikotikäyntejä muistivastaanoton pyynnöstä.
- Muistikoordinaattori tekee muistitutkimuksia kotikäynteinä vastaanottojen ja hoivayksiköiden pyynnöstä.

Osallisuus:

- Muistikoordinaattori.
- Muistiluotsi -toiminta.
- Muistiyhdistykset.
- Kunnat.
- Kolmas sektori.

11.9. Akuutti-, kuntoutus- ja lyhytaikaishoito / osastopalvelut**Tavoite:**

- Akuutti- ja kuntoutusosastopalvelujen tavoitteena on tarjota seudullisesti laadukkaat ja vaikuttavat akuutin sairastumisen vaiheen palvelut, palliatiivinen- ja saattohoito hoito sekä dialyysihoito.
- Hoidon tavoitteena on edistää potilaan terveyttä ja toipumista potilaslähtöisesti, kokonaisvaltaisesti ja ihmisarvoa kunnioittaen. Kuntouttavan hoitotyön keinoin tuetaan ja vahvistetaan potilaan omia voimavaroja ja toimintakykyä.

Toimenpiteet:

- Potilaslähtöinen, tavoitteellinen kuntoutus- ja hoitosuunnitelma ennakoiva hoitosuunnitelma huomioiden.
- Potilaan ja omaisen osallisuus hoidossa.
- Potilaspalautteet ja laatutyö hoidon laadun varmistamisessa.
- Etäpalvelut mahdollistamassa ja helpottamassa palvelujen järjestämistä ja osallisuutta mm. hoitoneuvottelut, konsultaatiot.
- Yhteinen kotiutumisen toimintamalli (kotoa kotiin) monialaisesti avohoidon kanssa.
- Kotisairaala osastohoitoa korvaavana tai lyhentävänä palveluna mm. infektio-, haava- ja saattohoitopotilaat.
- Kaatumisten ennaltaehkäisy mm. FRAT- kaatumisriskin arviointi ja tarkistuslista hoidon suunnittelussa ja toteutuksessa.
- Palliatiivisen ja saattohoidon osaamisen vahvistaminen mm. saattohoitopassi, asiantuntijakoulutukset.

Voimavarat ja vastuut:

- Moniammatillinen työryhmä (lääkärit, sairaanhoitajat, lähihoitajat, fysioterapeutit, farmaseutti, sosiaalityöntekijä).
- Eri asiantuntijoiden konsultaatiomahdollisuus mm. eri erikoisalajien ravitsemusterapeutti.
- Palliatiivinen poliklinikka lähi-, etäpalveluna.

Osallisuus:

- Potilaat ja omaiset.
- Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän monialaiset toimijat.
- Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin esikoissairaanhoito.
- Kolmannen sektorin toimijat mm. eri järjestöt ja seurakunta.

11.10. Asumispalvelut ja laitoshoido

Tavoite:

- Tarjota oikea-aikaista, laadukasta ja yksilöllistä hoivaa ja hoitoa kodinomaisessa asuinympäristössä.
- Tukea ikäihmisen osallisuutta, omaistoimisuutta ja toimintakykyä sekä mahdollistaa omannäköinen ja mielekäs arki turvallisessa asuinympäristössä.

Toimenpiteet:

- Erilaisia asumisen muotoja ja palveluja kehitetään vastaamaan asiakkaan yksilöllisiä tarpeita, hyödyntäen mm. asiakaspalautteita sekä koettu hoidon laatu asiakkaan näkökulmasta (ASLA) – kyselyä.
- Omatoimisuuden tukeminen kuntouttavalla työotteella.
- Monipuoliset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut ja konsultaatiomahdollisuudet kuten vastuulääkäripalvelut, kotisairaala, ravitsemusterapeutti.
- Asumispalveluiden verkostoitumien muiden toimijoiden kanssa (mm. kulttuuri- ja vapaa-aikatoimi).
- Arkea tukevat teknologiset ja digitaaliset ratkaisut, sensoriratkaisujen ja tekoälyn käyttö tulevaisuudessa mm. turvateknologia sekä omaisyhteydenpito osallisuuden ja itsemääräämisoikeuden toteuttamiseen.

Voimavarat ja vastuut:

- Kevyempi palvelurakenne ajatuksella kevyestä raskaaseen
- Henkilöstörakenne mukautuu palvelumuodon ja –tarpeen mukaan
- Palvelutarve- ja toimitilasuunnitelmat

Osallisuus:

- Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän eri vastualueet
- Jäsenkunnat, yksityiset palveluntuottajat, kolmas sektori ja vanhusneuvostot
- Asiakkaat ja omaiset eri vaikuttamisen välineiden kautta kuten asukaskokoukset, asiakaspalautteet

11.11. Mielenterveys- ja päihdepalvelut

Tavoite:

- Mielenterveys- ja riippuvuusongelmien hoito, tavoitteena psyykkisesti hyvinvoiva väestö ja ikäihmisten toimintakyvyn säilyminen.

Toimenpiteet:

- Lievät ongelmat hoidetaan perusterveydenhuollossa, myös iän mukanaan tuomat erityistekijät, kuten yksinäisyys ja kotona pärjäämisen vaikeus.
- Psykiatrinen erikoissairaanhoito toteutetaan fokusoituna ja etukäteen rajattuna. Mielenterveys- ja päihdepalvelut ovat korjaavaa työtä.
- Aikuispsykiatrinen poliklinikka/ikäihmisten työryhmä tarjoaa tavoitteellista keskusteluapua 65 vuotta täyttäneelle väestölle keskivaikeissa, vaikeissa ja pitkittyneissä mielenterveys- ja riippuvuusongelmissa.
- Hoitoon ohjaututaan lähetteellä, kun perusterveydenhuollossa on tehty perusselvitys.
- Äkilliset elämäntilannekriisit hoitaa akuuttityöryhmä.
- Etävastaanottojen hyödyntäminen tarkoituksenmukaisesti.
- Huonosti liikkuvat ikäihmiset hoidetaan kotiin.
- Osastohoidon tarpeessa olevat potilaat ohjataan ensisijaisesti terveyskeskuksen vuodeosastolle. Mikäli psyykinen vointi on erityisen haastava tai terveyskeskuksen osasto ei pysty vastaamaan psykiatrisen hoidon tarpeeseen, potilas ohjataan psykiatriselle osastolle. Edelleenkin on tärkeää poissulkea somaattiset syyt ennen erikoissairaanhoitoon ohjaamista.

Voimavarat ja vastuut:

- Moniammatillinen työryhmä (sairaanhoitaja, sosiaalityöntekijä, psykologi, päihdetyöntekijä), jonka päävastuu on hoitavalla lääkärillä.

Osallisuus:

- Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä.
- Ikäihmisten työryhmä antaa tarkoituksenmukaista konsultaatioapua peruspalveluille.
- Yhteistyö asiakasohjaajien, kotisairaanhoidon, muistipoliklinikan, omaishoidon ohjaajien ja sairaanhoitajan, päivystyksen sekä terveyskeskuksen kanssa.
- Potilaan suostumuksella hoitoon osallistuvat myös omaiset.

11.12. Ravitsemuspalvelut

Tavoite:

- Vahvistaa hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä ravitsemuksen avulla.

- Kaikilla on oikeus hyvään ravitsemukseen sairauksista, toimintakyvyn rajoitteista ja muistiongelmista huolimatta.

Toimenpiteet:

- Toiminnassa käytetään ikääntyneiden ruokasuositusta, joka sisältää suositukset iäkkäiden hyvän ravitsemustilan ylläpitoon ja sairauksien ennaltaehkäisyyn, ravitsemustilan määrittämiseen ja seurantaan sekä ravitsemushoidon toteuttamiseen.
- Kehitetään asiakkaiden ravitsemuksen laatua, saatavuutta ja yhteisöllisiä ruokailumahdollisuuksia.
- Käytetään etävastaanottoja.
- Asiakkaan hoito- ja palvelusuunnitelmassa huomioidaan yksilöllisesti ravitsemukseen vaikuttavat tekijät.
- Tarjotaan kohdennetusti riskiryhmille varhaisen tuen palveluja, esim. ateria-, kuljetus- ja kauppapalveluja sekä ruokakursseja ja liikunta-ravitsemusryhmiä.
- Kiinnitetään erityistä huomiota miellyttävään ruokailutilanteeseen ja tuetaan asiakkaan valinnanmahdollisuutta, omatoimista selviytymistä ja sosiaalista kanssakäymistä.
- Asiakkaiden ja omaisten tarpeita ja toiveita kuunnellaan ja heitä ohjataan hyvän ruokailun ja ravitsemuksen toteuttamiseksi.

Voimavarat ja vastuut:

- Ravitsemusterapiapalvelut.
- Moniammatillinen yhteistyö eri palveluissa ikääntyneiden hyvän ravitsemuksen turvaamiseksi.
- Ikääntyneiden ravitsemushoidon kehittämisessä hyödynnetään ravitsemusterapiapalveluiden asiantuntijuutta.

Osallisuus:

- Asiakas ja omaiset.
- Kunnat.
- Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän monialaiset toimijat.
- Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin esikoissairaanhoito.
- Kolmannen sektorin toimijat mm. eri järjestöt ja seurakunta.

12. Hoitotarvikejakelu

Tavoite:

- Hoitotarvikejakelu turvaa pitkäaikaissairauksien itsehoitoa.
- Luovuttaa tarvittavat hoitotarvikkeet asiakkaan hoitosuunnitelman mukaisesti.
- Asiakaslähtöinen asiointi

- Tuotteiden saatavuuden varmistaminen

Toimenpiteet:

- Tarvikkeiden tilaukset puhelimitse tai sähköisen asioinnin kautta.
- Tarvikkeiden luovutus jakelupisteeltä lisaalimesta määriteltynä jakeluaikoina tai toimitus terveystieteisiin.
- Kotihoidon tai asumispalveluiden asiakkaille tarvikkeiden luovutus sisälogistiikka reiteillä asiakkaalle.
- Tietyissä määritellyissä tuotteissa suora kotijakelu toimittajalta asiakkaalle.
- Seuraa tuotteiden asianmukaista käyttöä.

Voimavarat ja vastuut:

- Sairaanhoidosta vastaavat tahot määrittelevät asiakkaan tarvitsemat tuotteet ja ohjaavat asiakkaita tuotteiden käyttöön.
- Hoitotarvikejakelu varmistaa tuotteiden toimitukset omalta osaltaan
- Sisälogistiikkareitit
- Kotijakelutoimittajat

Osallisuus:

- Asiakas ja omaiset tai muut avustavat henkilöt
- Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän monialaiset toimijat.
- Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin esikoissairaanhoito.

13. Talous ja resurssit

Tavoite:

- Talousarvio pohjautuu kuntien palvelusopimuksille.
- Talousarviossa pyritään vastaamaan palvelutarpeen kasvun ja lakeihin perustuvien muutoksien mukaiseen kustannuskehitykseen.
- FCG:n palvelutarpeen arviokriteereiden mukaan vanhusten hoidon tarvekehitys kasvaa voimakkaasti vuodesta 2020 alkaen.
- Hoito- ja hoivapalvelujen (suurtuotteen) TA 2022 kasvu on 1,76 M€ / 3,65 % verrattuna vuoden TA 2021 talousarvioon.

Toimenpiteet:

- Palvelut ovat pääsääntöisesti nykyisen laajuisia ja -tasoisia.

- Painopiste kotiin vietävissä palveluissa ja monimuotoisen ja yhteisöllisen asumisen kehittämisessä.
- Etäpalvelujen hyödyntäminen palvelutuotannossa.

Voimavarat ja vastuut:

- Kuntayhtymän vastualueet.

Osallisuus:

- Kunnat.
- Vanhusneuvostojen kuuleminen valmistelussa.
- Kuntayhtymän eri toimialat.

14. Ikääntyvän väestön hyvinvointisuunnitelman toimeenpano, seuranta ja toteutumisen arviointi

Suunnitelman toimeenpano maaliskuussa 2022 ja seuranta ja arviointi vuosittain.

LÄHTEET

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 28.12.20212/980 - Vanhuspalvelulaki.

Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2020 – 2023: Tavoitteen ikäystävällinen Suomi. Sosiaali- ja terveysministeriö 2020:29. (<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5457-1>).

Kansallinen ikäohjelma vuoteen 2030: Tavoitteena ikäkyvykäs Suomi. Sosiaali- ja terveysministeriö 202:31.

Muistibarometri 2020 • ISBN 978-952-5139-52-5.

Talousarvio 2022, Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä.

Ylä-Savon SOTE
KUNTA YHTYMÄ
www.ylasavonsote.fi